

VLOGA SUPERVIZORJA V SUPERVIZIJI

THE ROLE OF SUPERVISOR DURING SUPERVISION

79

Nina Leskovec, *univ dipl. ped.*
OŠ Bežigrad, Črtomirova 12, 1000 Ljubljana
leskovecnina@gmail.com

POVZETEK

Prispevek govori o različnih vlogah, ki jih prevzema supervizor med procesom supervizije. Na vlogo supervizorja vpliva veliko različnih dejavnikov. V prispevku je podrobno opisano, kako na vlogo supervizorja vplivajo potrebe supervizanta, faze supervizije, supervizijski proces, supervizorjev lastni razvoj, odnos med supervizorjem in supervizantom ter etika. Vsi ti dejavniki pa od supervizorja zahtevajo hitro prilagajanje situaciji in menjavanje različnih vlog, zato so na koncu opisane še nevarnosti, ki lahko vsakega supervizorja hitro doletijo, če ne zna zavzeti ustrezne vloge. Avtorica na koncu izlušči tri poglobitve vloge supervizorja v superviziji, in sicer vlogo učitelja in svetovalca, vlogo vodje ter vlogo podpornika, medtem ko je etična vloga supervizorja integrirana v vse preostale.

KLJUČNE BESEDE: *supervizor, supervizant, vloga supervizorja, supervizijski proces.*

ABSTRACT

The present article discusses the various roles a supervisor adopts during the supervision process. The supervisor's role is influenced by a number of factors. This article focuses on how a particular role is determined by the needs of the supervisee, the various phases of supervision, the supervision process, the supervisor's personal development, the relationship between supervisor and supervisee, and ethics. These factors demand that the supervisor be able to quickly adapt to the situation at hand and switch between different roles. Associated risks that the supervisor is faced with and common pitfalls of the supervisor's failure to assume an appropriate role during the process are described as well. Ultimately, three distinct roles of the supervisor are highlighted: the role of teacher and counsellor, the role of leader and the role of supporter. The ethical role of the supervisor is integrated in all others.

KEY WORDS: *supervisor, supervisee, role of supervisor, supervision process.*

UVOD

Supervizijski proces je v veliki meri odvisen od supervizorja. V tem članku nas bo zanimala predvsem vloga supervizorja v superviziji in nanjo bomo poskušali pogledati z različnih vidikov.

Namen članka je ugotoviti, katere vloge supervizor prevzema v procesu supervizije, ter iz različnih teorij in izhodišč poskušati izluščiti najpogostejše vloge. Na vloge bomo pogledali tudi z odnosnega vidika med supervizorjem in supervizantom v smislu nadrejenosti oziroma podrejenosti. Poleg tega želimo na koncu z razmislekom opredeliti še druge dejavnike, ki vplivajo na vlogo supervizorja v superviziji in jih v literaturi nismo zasledili.

SUPERVIZOR V SUPERVIZIJI

Supervizija je proces, v katerem so udeleženi supervizanti in supervizor. Kako bo supervizija potekala, je odvisno od vseh udeležencev. Velik del odgovornosti za potek supervizije prevzema supervizor in od njega, njegovih značilnosti je odvisno, kakšna bo supervizija.

Holloway (1995, v Žorga, 2007) je identificiral pet faktorjev, ki pomembno vplivajo na supervizorja oziroma na njegovo delo:

- profesionalne izkušnje (količina izkušenj na področju svetovanja in supervizije),
- teoretična usmeritev (supervizor se naslanja na lastno znanje o tem, kaj in kako učiti supervizanta)
- vloge (najpogostejše vloge so vloga učitelja, svetovalca, vendar so prav tako pomembne vloge evalvatorja, predavatelja in modela),
- kulturne značilnosti (spol, narodnost, rasa, spolna usmerjenost, verska prepričanja in osebne vrednote močno vplivajo na posameznikovo socialno in moralno presojo),
- samopredstavitve (nanaša se na interpersonalno predstavitev samega sebe ali osebnega stila vzpostavljanja odnosov, ki je po navadi najpomembnejši faktor pri vzpostavljanju komunikacije).

Vidimo, da so eden izmed pomembnih faktorjev, ki vplivajo na supervizorjevo delo, tudi vloge supervizorja, ki jih prevzema v supervizijskem procesu. V nadaljevanju nas bodo zanimale prav različne vloge supervizorja in prehajanje med njimi.

VLOGA SUPERVIZORJA

V procesu supervizije se, podobno kot pri drugih sodobnih oblikah učenja in poučevanja, brišejo razlike med supervizorjevo in supervizantovo vlogo. Supervizor je pravzaprav le moderator dogajanja. Pri tem je zlasti pomembna njegova odprtost za izkušnje drugih in usmerjenost na proces, ki se sproži v posamezniku ob refleksiji teh izkušenj, ne pa toliko vsebina, ki jo podaja. Supervizorjeva vloga je, da spremlja supervizanta v njegovem učnem procesu. Odgovoren je za to, da omogoča optimalne pogoje za učenje, v katerih supervizant sam išče svoje rešitve (Žorga, 2000).

Supervizor v procesu supervizije večkrat menjava različne vloge. Enkrat je v vlogi svetovalca, ki podpira supervizanta, drugič učitelja, ki pomaga supervizantu učiti se in razvijati, večkrat pa je tudi v vlogi vodje, ki je odgovoren tako za supervizanta in njegove kliente kot tudi za organizacijo, pri kateri dela (Hawkins in Shohet, 1992). Hawkins in Shohet (1992) sta na podlagi ugotovitev različnih avtorjev izluščila šest različnih vlog oziroma podvlog, ki so najpogostejše pri supervizorjih:

- učitelj,
- ocenjevalec,

- svetovalec,
- kolega,
- šef,
- strokovnjak.

Hawthorne (1975, v Hawkins in Shohet, 1992) pravi, da je potrebno veliko truda in izkušenj, da integriramo vse vloge tako, da postanemo najbolj učinkoviti.

Vloga supervizorja je sestavljena iz več subvlog. Seveda pa ne gre za nekakšno mehanično sestavljanje različnih subvlog v deljivo celoto, ampak gre za novo kakovost, pri čemer so v različnih supervizijskih situacijah v ospredju različne subvloge glede na mnogo okoliščin. Dobrega supervizorja odlikuje – med drugim – prav sposobnost, da spretno prehaja iz ene vloge v drugo (Matiččetova, 2000). Spretno prehajanje iz ene vloge v drugo pomeni, da supervizor lahko uči, kadar je to potrebno, in svetuje, če je to umestno, lahko vrednoti, spremlja, informira ali pa nudi model. Včasih je mentor, drugič vodja, izpraševalec, 'ogledalo', poslušalec, razbremenjevalec, spodbujevalec, opora in še kaj. Spreminja lahko svojo vlogo in stil dela tako, kot najbolj ustreza danemu trenutku in učnim potrebam supervizanta (Žorga, 2000).

Avtorji, ki bodo omenjeni v nadaljevanju, različno poimenujejo podobne vrste vlog, ki jih zavzemajo supervizorji. V sklepu članka smo poskušali vse vloge strniti in izluščiti tiste najbolj pogoste.

Vloge supervizorja so zelo raznovrstne, v nadaljevanju pa nas bo zanimalo, kaj vse vpliva na vlogo supervizorja in na podlagi česa se ta spreminja.

VLOGA SUPERVIZORJA GLEDE NA POTREBE SUPERVIZANTA

Mead (1990, v Milošević Arnold, 1999b) govori o spreminjanju supervizorjeve vloge glede na potrebe supervizanta, potrebe supervizanta pa definira na podlagi tega, do kod je prišel v svoji karieri.

Za začetnike, študente, pripravnike in strokovnjake, ki začenjajo z delom, je najprimerneje, če supervizor prevzame vlogo svetovalca. Dober odnos, ki se vzpostavi med supervizorjem in supervizantom, je lahko model odnosa med supervizantom in uporabnikom. Supervizant v tej fazi potrebuje predvsem suport, razumevanje ter toplo in varno vzdušje. Pri mlajših supervizantih, ki že samostojno delajo, se v superviziji poskuša doseči spreminjanje njihove profesionalne drže in odpravljanje blokad, ki jih pri delu ovirajo. Obravnavajo se tudi teorije, koncepti, prijemi in delovne tehnike. Vloga supervizorja je v tem primeru predvsem vloga učitelja. Pri supervizantih, ki so že na vrhuncu svoje

značilnosti, ki vplivajo na njihovo delo, poudarek je na razvijanju osebnih stilov njihovega svetovalnega dela, analizirajo se pojavi transferja in kontratransferja ter podobno. Vloga supervizorja je tu bolj konsultativna.

Pozneje pa so strokovnjaki že sposobni delati bolj avtonomno in ne potrebujejo več supervizije, vendar pa je za uspešno delo zelo priporočljivo, da si organizirajo skupinsko supervizijo kolegov (intervizijo).

Vloga supervizorja je res odvisna od potreb supervizanta. Supervizorjeva vloga pri začetnikih po mojem mnenju bolj prehaja v vlogo mentorja (tistega, ki metodično vodi in svetuje). Začetniki, študenti, pripravniki in strokovnjaki, ki začenjajo z delom, potrebujejo več konkretnih informacij, nasvetov, bolj neposredno vodenje in svetovanje, kar pa je značilno za mentorski pristop. Drugače pa se mi zdi opisana delitev precej toga, saj supervizor po mojem mnenju prehaja iz ene vloge v drugo pri vseh supervizantih ne glede na izkušnje, ki jih imajo, res pa je, da bolj izkušeni strokovnjaki potrebujejo manj svetovanja, učenja teorij ...

Matičetova (2000) je opisala, kako se razvija vloga supervizorja v odvisnosti od napredka supervizanta. Supervizanti na začetku svoje poklicne poti želijo razviti predvsem poklicne spretnosti in tako je v ospredju bolj edukativna vloga supervizorja. Tudi na drugi stopnji je ta vloga bolj opazna, ker se supervizanti ukvarjajo s konceptualizacijo svojega dela. Vloga supervizorja pa je izraziteje podpornega značaja, ko supervizanti začnejo postavljati v ospredje razvoj samozavedanja, ki poteka s proučevanjem svojih osebnih značilnosti in njihovega vpliva na poklicno ravnanje. Torej gre proces od razvijanja poklicnih spretnosti in konceptualizacije poklicnega dela do osebnega in poklicnega razvoja ter od odvisnosti od supervizorja in strukture do samostojnosti in manjši potrebi po strukturi.

Za lažjo predstavbo bomo grafično ponazorili obe zgoraj opisani teoriji.

Slika 1: Vloge supervizorja glede na poklicni razvoj supervizanta (Mead, 1990, v Milošević Arnold, 1999b; Matičetova, 2000).

Na shemi lahko jasno vidimo, kako se spreminja vloga supervizorja glede na poklicni razvoj supervizanta. Od edukativne vloge, ki jo potrebujejo začetniki, prek podporne vloge do intervizije. Intervizija kot metoda supervizije med kolegi pa zahteva ne samo izkušenega strokovnjaka na poklicnem področju, ampak tudi na področju supervizije. Zavedati se moramo tudi, da vloge supervizorja niso stalne, saj tudi izkušeni strokovnjaki kdaj potrebujejo supervizorja v vlogi svetovalca oziroma učitelja.

VLOGA SUPERVIZORJA IN FUNKCIJE SUPERVIZIJE

Supervizija ima po mnenju različnih avtorjev (Kadushin, 1985; Proctorjeva in Inskippova, 1988; Clarkson in Aviram, 1995; Hawkins in Shohet, 1992; vsi v Kobolt in Žorga, 2006) tri funkcije, in sicer:

- edukativna,
- podporna,
- vodstvena funkcija.

V nadaljevanju si bomo pogledali, kako se vloga supervizorja spreminja glede na funkcije supervizije.

A) Edukativna funkcija

Edukativna funkcija se nanaša na razvijanje spretnosti, razumevanja in sposobnosti superviziranega, in sicer z osvetljevanjem in proučevanjem njegovega dela s klienti (Kobolt in Žorga, 2006). Supervizorjeva vloga v tej funkciji je, da pomaga supervizirancu pri razumevanju klienta in njegovega odnosa z njim, pomaga mu pri ozaveščanju njegovih reakcij do klienta in o tem, kako posreduje in kakšne posledice imajo njegove intervencije za klienta. Pomaga mu tudi pri proučevanju drugih možnih načinov dela (Matičetova, 2000). Supervizor torej usmerja supeviziranca, da se na podlagi svojih izkušenj uči in spreminja lastno prakso. Tu supervizor zavzema bolj edukativno vlogo.

B) Podporna funkcija

Podporna funkcija se nanaša na ozaveščanje čustev, ki se porajajo ob delu s klientom, ali zaradi podoživljanja njegove situacije ali pa kot reakcija nanjo (Kobolt in Žorga, 2006). Supervizor je usmerjen v slišati in razumeti supervizanta in njegove dileme, s svojim ravnanjem mu ponuja varen in razviden okvir za poklicno refleksijo in učenje novih ravnanj (Matičetova, 2000). Vloga supervizorja kot podpornika in poslušalca se mi zdi izjemno pomembna in hkrati predpogoj,

da lahko supervizija sploh steče. Supervizant potrebuje varno okolje, kjer lahko povsem zaupa in se odpre supervizorju.

c) Vodstvena funkcija

Pri vodstveni funkciji supervizije je v ospredju nadziranje, usmerjanje, vrednotenje dela strokovnih delavcev. Supervizor skrbi predvsem za to, da so vloge opredeljene, odgovornosti razjasnjene in dogovori izpeljani. Poleg tega ovrednoti učinkovitost opravljenega dela, hkrati pa je usmerjen v detekcijo in zmanjševanje stresnih dejavnikov (Kobolt in Žorga, 2006). V tej vlogi prevzame supervizor del odgovornosti za to, kako supervizirani dela s klienti, še posebno če prihajata s supervizantom iz iste organizacije in je supervizantu nadrejen (Matičetova, 2000). Vodstvena vloga supervizorja je pomembna po mojem mnenju predvsem z vidika skrbi za kakovostno delo superviziranega z njegovimi klienti.

VLOGA SUPERVIZORJA V SUPERVIZIJSKEM PROCESU

Supervizijski proces poteka po fazah, ki zajemajo vse vidike vzpostavljanja, ohranjanja in zaključevanja supervizijskega odnosa. Razdelimo ga lahko na štiri faze:

1. pripravljalna,
2. začetna oz. uvodna,
3. osrednja oz. delovna,
4. zaključna faza (Žorga, 2006).

Med supervizijskim procesom se spreminjajo tudi vloge supervizorja. V vsaki izmed faz supervizor prevzema drugačne vloge, in sicer take, kot jih značilnosti posamezne faze od njega zahtevajo.

A) Pripravljalna faza

V tej fazi ima supervizor predvsem vlogo vodje in učitelja. Udeležence seznanja in si tudi sam poskuša pridobiti potrebne informacije predvsem o tem, kaj supervizanti že vedo o superviziji in o njem, zakaj so si izbrali prav njega, ali vstopajo v supervizijo prostovoljno, kdo je naročnik, koliko plača in v kakšnem odnosu je s supervizanti, kakšni so vloga, položaj in odgovornosti supervizorja ter kakšne so njegove obveznosti do supervizantov in naročnika, kje živijo oz. kje in kdaj superviziranci delajo in kakšna so pravila, ki se jih morajo držati, ter kdaj, kako pogosto in kje bo lahko potekala supervizija (Matičetova, 2000).

Supervizor sprašuje, daje informacije in se dogovarja. Njegova vedenja ostajajo v okvirih vodstvene in učiteljske komponente vloge supervizorja. Le **85**

v zvezi s samospraševanjem in samorefleksijo o doživljanju supervizirancev in svojih zmožnostih ter omejitev v konkretni superviziji poseže na bolj občutljivo področje svetovanja in psihoterapije (Matičetova, 2000).

V pripravljalni fazi je zelo pomembno, da supervizor dobro vodi skupino in ji jasno poda vse pomembne informacije. Že v tej fazi se začnejo vzpostavljati odnosi med supervizorjem in supervizanti in občutek varnosti, ki je za naslednje faze supervizije zelo pomemben.

B) Začetna faza

Začetna faza supervizije zajema oblikovanje delovnega načrta oz. supervizijski dogovor, ustvarjanje varnega vzdušja in ustreznega supervizijskega odnosa, spodbujanje supervizantov k učenju, njihovo motiviranje in postavljanje pred izzive, delo s konkretnim gradivom, ki ga superviziranci prinesejo iz svojih delovnih situacij, prvo vmesno evalvacijo.

V superviziji, v supervizijskem odnosu, ki ga že na začetku poskušamo opredeliti v delu supervizijskega dogovora, naj bi bile odprte možnosti za soočanje med različnimi pričakovanji, saj je eden izmed procesnih ciljev supervizije tudi razjasnjevanje profesionalnih vlog in razmejevanje med njimi. Lahko bi našli veliko vzporednic med vlogama supervizorja in supervizanta, očitne pa so razlike med njima v opredeljevanju odgovornosti in komu je v resnici supervizija namenjena. Vsak supervizor in supervizant ima svoja lastna, edinstvena pričakovanja od te vloge in funkcij. Pričakovanja gojita tudi v zvezi z zaupanjem, stopnjo vključenosti in pripravljenosti za samorazkrivanje. Supervizorjeva odgovornost je, da se v procesu sklepanja supervizijskega dogovora oba zavedata teh pričakovanj, jih primerjata in uskladita neskladja do tiste mere, ki je v danem trenutku možna glede na stopnjo supervizantovega profesionalnega razvoja in njegovega poznavanja supervizije (Žorga, 2006).

V začetni fazi supervizor že nastopa v svoji kompleksni vlogi, seveda pa je na primer pri oblikovanju delovnega načrta bolj v ospredju njegova funkcija vodje. V tej fazi je poleg edukativne funkcije izrazita tudi podporna vloga supervizorja, saj superviziranci potrebujejo varno ozračje za prve korake v superviziji (Matičetova, 2000).

Prav občutek varnosti je po mojem mnenju v superviziji zelo pomemben. Supervizor mora zelo dobro krmariti med edukativno in podporno vlogo, da so hkrati dogovori jasni, ozračje pa varno. Občutek varnosti posamezniku omogoči, da se v procesu supervizije lažje razkriva in se s tem bolj učinkovito uči iz lastnih izkušenj in izkušenj drugih.

c) Delovna faza

Za to fazo so značilni predelava posameznih primerov iz prakse ter iskanje in prepoznavanje lastnih učnih tem in njihovo povezovanje s poklicnim ravnanjem. V tej fazi supervizor pomaga supervizantu s tem, ko preoblikuje zgodbo iz njegovega poklicnega življenja, da se ob njej lahko supervizant uči o sebi in svojem poklicnem ravnanju. Ob refleksiji konkretne delovne izkušnje mu omogoča, da spozna ozadja svojega ravnanja, ki usmerjajo njegova učinkovita in neučinkovita vedenja ter določajo referenčni okvir, v katerem zaznava dogodke in vedenje drugih (Matičetova, 2000).

Supervizorjeva in supervizantova vloga se v tem delu procesa najbolj približujeta druga drugi, saj je supervizor moderator supervizantovega razvoja (Matičeva, 2000).

Supervizorjeva in supervizantova vloga se približujeta v smislu, da med njima ni nihče v nadrejenem oziroma podrejenem položaju. V tej fazi vidim supervizorja predvsem v vlogi postavljavca vprašanj, s katerimi pripelje supervizanta do ‚helikopterskega‘ pogleda na problem.

d) Zaključna faza

V tej fazi zaključujemo teme in primere ter jih zaokrožamo. Pomemben del te faze je zaključna evalvacija (Žorga, 2006).

V zaključni fazi zaključujemo supervizijski in poklicni odnos. Carrol (1996, v Žorga, 2006) opozarja na previdnost v zaključevanju medčloveških odnosov in sistematičnost v zaključevanju poklicnih odnosov. Sistematičnost v zaključevanju pa zahteva od supervizorja vodstveno vlogo, saj mora biti evalvacija vnaprej načrtovana in pripravljena, slovo pa naj bi bilo napovedano že vnaprej, jasno in čisto, brez izogibanj (Matičetova, 2006).

Tako za začetno kot za zaključno fazo je pomembno, da supervizor prevzame vodstveno vlogo, saj bo le tako lahko korektno in jasno začel oziroma zaključil supervizijske odnose.

Supervizor v supervizijskem procesu menjava vloge takole:

PRIPRAVLJALNA FAZA	ZAČETNA FAZA	DELOVNA FAZA	ZAKLJUČNA FAZA
VODSTVENA VLOGA	VODSTVENA VLOGA		VODSTVENA VLOGA
EDUKATIVNA VLOGA	EDUKATIVNA VLOGA	EDUKATIVNA VLOGA	
	PODPORNA VLOGA	PODPORNA VLOGA	

Slika 2: Vloga supervizorja v supervizijskem procesu (Matičetova, 2000).

Shema prikazuje prevladujoče vloge v posameznih fazah supervizije in ne pomeni, da ostale vloge supervizorja v določeni fazi niso mogoče ali sprejemljive. Vidimo pa tudi, da se posamezne vloge znotraj faz prepletajo in niso strogo ločene. Supervizor je tisti, ki mora znati dobro prehajati in krmariti med različnimi subvlogami.

VLOGA SUPERVIZORJA GLEDE NA NJEGOV RAZVOJ

V procesu supervizije prihaja do razvoja, rasti supervizanta in supervizorja. Vsaka razvojna stopnja zahteva spremembo supervizorjevega pristopa k supervizantu in spremembo odnosa med njima, vzporedno pa s tem prehajanje iz ene vloge v drugo (Matičetova, 2000).

Vloga supervizorja pa se spreminja tudi z razvojem samega supervizorja – od supervizorja začetnika do supervizorja mojstra.

Na prvi razvojni stopnji je vloga supervizorja bolj ali manj edukativna, pri tem je v ospredju tehnični vidik metode (osredotočenost na tehnike). Na drugi stopnji se njegova vloga razširi na podporni vidik supervizije, obenem pa se razširi tudi edukativni vidik njegove vloge. Supervizor postaja v svoji vlogi bolj samozavesten, čeprav je lahko še vedno negotov in napet. Na tretji stopnji postane supervizorska vloga del njegove strokovne identitete. Je torej prepričljiv, ker zaupa vase in pri svojem delu skuša usklajevati potrebe supervizanta s svojimi. Zdaj postane supervizor možen model v učnem procesu. Na četrti stopnji razvoja supervizorja lahko govorimo o stopnji mojstrstva, kar med drugim pomeni, da ima svoje znanje in izkušnje integrirane v jasen in uporaben supervizorski stil dela, ki omogoča supervizantu samostojnost, varnost in podporo pri učenju (Matičetova, 2000).

Tudi supervizor v procesih supervizije raste od učitelja, podpornika, modela do mojstra. Supervizorjevo mojstrstvo pa se kaže tudi v tem, da zna zelo dobro prehajati med različnimi vlogami, ki jih od njega zahteva supervizija.

VLOGA SUPERVIZORJA GLEDE NA ODNOS MED SUPERVIZORJEM IN SUPERVIZANTOM

Kakšna bo supervizija, je odvisno tudi od vloge, ki jo v odnosu do superviziranega zavzema supervizor. Kadar je supervizor hkrati tudi vodstveni delavec v organizaciji, v kateri strokovni delavec dela, se vodstveno-organizacijski funkciji običajno pridruži še nadzorna. Pri supervizorju, ki ni odvisen od organizacije,

kjer poteka supervizija, pa sta v ospredju razvojno-izobraževalni in podporni vidik (Žorga, 2006).

Odnos med supervizorjem in supervizantom ne vpliva samo na vloge supervizorja, ampak tudi na sam proces supervizije. Občutek varnosti, ki je v superviziji zelo pomemben, lažje vzpostavi supervizor, ki je neodvisen od organizacije. S tem posledično menim, da je taka supervizija uspešnejša z vidika profesionalne in osebne rasti supervizanta kot tista, kjer je supervizor hkrati tudi vodstveni delavec v organizaciji.

ETIKA IN VLOGA SUPERVIZORJA

Vloga supervizorja pa se marsikdaj dotakne tudi etike. Hanekamp (1993, v Milošević Arnold, 1999a) pravi, da supervizorji vodijo ljudi po stvarnosti, ki jih obdaja, sodelujejo v procesu njihove socializacije, prilagajanja, konformnosti in jih vzgajajo: hote ali nehote jim dajejo etično nalogo ali pa utrjujejo njihovo že oblikovano etično prepričanje. Ti dve nalogi se spajata in dopolnjujeta druga drugo. Munson (1995, v Milošević Arnold, 1999a) pa meni, da ima supervizor pomembno vlogo pri usmerjanju supervizantov na področju profesionalnih vrednot in etike.

Supervizorji se pri svojem delu pogosto znajdejo v situacijah, ko so dolžni storiti več kot pomagati svojim supervizantom pri njihovem profesionalnem razvoju. Dolžni so posredovati in prekršiti obvezo zaupnosti, ko ocenijo, da bi lahko klientovo vedenje ogrožalo katerokoli ,tretjo stran' v odnosu. Tako sodi v etično delovanje supervizorjev tudi ,poslušnost' pravnim normam in načelom, kajti če supervizor v situacijah, ko bi moral upoštevati načelo dolžnosti opozorila in zaščite, tega ne upošteva, s tem prekrši ne le pravne, temveč tudi etične norme različnih profesij in supervizije (Hvala, 2003). Allsteter Neufeldt in Lee Nelson (1999, v Hvala, 2003) menita, da je ena zelo pomembnih vlog supervizorja nadzorovanje, da ni narejene nobene škode. Ena najpomembnejših odgovornosti supervizorja je tudi spremljanje supervizantovih meja, slepih peg in pomanjkljivosti z namenom, da bi zaščitili supervizantove kliente.

Supervizor je v procesu supervizije tudi etično odgovoren. S tega vidika je njegova etična vloga zelo pomembna. Zavedati se mora etik posameznih profesij in supervizije same. Supervizor mora usmerjati supervizanta tako, da se bo razvijal tudi na področju vrednot in etike z namenom, da zaščiti njegove kliente.

NEVARNOSTI IN VLOGE SUPERVIZORJA

Vloga supervizorja je zelo prepletena. Supervizor mora znati kombinirati svoje vloge (subvloge), saj lahko znotraj supervizijske vloge prihaja do konfliktov med subvlogami. Da bi posameznik obvladal, razrešil konflikte vlog, se mora delno distancirati od vlog (subvlog) z namenom, da reflektira vsako vlogo posebej in si jasno predstavi svojo vlogo in funkcije (Matičetova, 2000).

Hawkins in Shohet (1992) opozarjata, da se lahko, če vloge niso dogovorjene in jasno opredeljene, zgodi, da supervizor in supervizant zaideta v tipične vzorce medsebojnih povezav (pričakovanih vedenj). Avtorja opažata, da je eden izmed pogostih izhodov iz konflikta med subvlogami umaknitev v eno izmed vlog. Mnogo supervizorjev izbere vlogo svetovalca svojim supervizantom. Nekateri med njimi opustijo delo s klienti in zaradi nostalgije po starih časih lahko kaj hitro spremenijo svoje supervizante v nadomestne kliente, da ostanejo v stiku s psihoterapevtsko prakso. Drugi obrnejo supervizijo v analizo primera, ki je usmerjena v klientovo psihodinamiko. Tretji imajo v ospredju zgolj voditeljsko funkcijo supervizije. To so na primer tisti, ki so v poklicih pomoči napredovali v vodstvene delavce in njihovo delo vključuje nekatere supervizijske odgovornosti.

Vloga supervizorja ni neodvisna od pričakovanj in potreb supervizantov. V časih supervizanti skušajo obrniti svojega supervizorja v lažnega terapevta. Ta namera se lahko docela posreči, če se tudi supervizor postavi v vlogo terapevta. Dober supervizor se ne izogiba tem pričakovanjem, ampak jih s supervizantom obdela v povezavi z delovnimi izhodišči (Matičetova, 2000).

Delo supervizorja je zelo kompleksno in vsaj na začetku zahteva od njega veliko fleksibilnosti ter zavzemanje tudi takih vlog, ki mu niso nujno najbližje. Tu pa se mi zdi, da tičijo največje nevarnosti, saj se človek v nestabilnih situacijah hitro zateče v svet in vloge, ki so mu znane in jih obvlada. Vendar pa zavzemanje vlog, ki niso v tistem trenutku primerne, lahko proces supervizije oslabi, poruši ali pa ga celo spremeni, na primer v terapijo. Zato je nujno, da supervizor svoje vloge jasno opredeli in jih reflektira. Na tem mestu se mi zdi zelo pomembna ugotovitev Žorgove (Žorga, 2006), da je za supervizorja ena osnovnih zahtev vključenost v lasten supervizijski proces, ki lahko poteka v obliki intervizije ali metasupervizije, saj mu to omogoča, da se zave svojih teženj, slepih peg, šibkosti in potreb ter jih tako tudi lažje obvladuje.

SKLEP

Na proces supervizije lahko pogledamo z različnih vidikov in tako lahko tudi vloge supervizorja proučujemo na podlagi različnih dejavnikov. Glede na opisano pa lahko rečemo, da se vloge med seboj ponavljajo, in če vse skupaj integriramo, lahko izluščimo vloge, ki jih supervizor najpogosteje zavzema. Ugotovili smo, da lahko vse vloge razdelimo v tri skupine, v katere lahko vključimo tudi preostale subvloge, in sicer:

1. vloga učitelja in svetovalca,
2. vloga vodje,
3. vloga podpornika.

K vlogi učitelja in svetovalca spadajo tudi vloge mentorja, strokovnjaka in modela. Gre za to, da ima supervizor določena znanja, s katerimi lahko pomaga, svetuje superviziranemu. V tem primeru lahko supervizor zavzema vlogo modela, po kateri se supervizant zgleduje in je nekoliko nadrejena supervizantovi vlogi.

K vlogi vodje spadata tudi vlogi ocenjevalca in šefa. Supervizor mora kot vodja doseči določene dogovore, obdržati strukturo supervizije in paziti, da supervizija ne izgubi svojega namena. Pri tej vlogi je supervizor v nadrejenem položaju, saj je odgovoren za ustvarjanje primerne prostora, v katerem bo supervizija kar najbolje potekala.

K vlogi podpornika pa spadajo vloge kolega, poslušalca, razbremenjevalca in spodbujevalca. Ta vloga je pomembna predvsem z vidika izgrajevanja občutka varnosti. Supervizant, ki se bo čutil sprejetega, poslušanega in slišane, se bo lažje razkrival in v sebi odkrival slepe pege. V tej vlogi se supervizor najbolj približa položaju supervizanta in lahko bi govorili o skoraj enakovrednem položaju.

Ne smemo pa pozabiti tudi na etično vlogo supervizorja. Ta vloga je prisotna skozi celoten proces supervizije in lahko bi rekli, da je integrirana v vse preostale vloge supervizorja. Supervizor mora v vsakem trenutku delovati v skladu z etičnimi in moralnimi načeli, naj bo v vlogi učitelja, svetovalca, vodje ali podpornika.

V članku so podrobno opisane vloge supervizorja glede na potrebe supervizanta, funkcije supervizije, supervizijski proces, razvoj supervizanta, odnos med supervizorjem in supervizantom ter etiko.

Po mojem mnenju pa je to, katere vloge zavzema supervizor v superviziji, odvisno tudi:

- od metod in oblik supervizije (pri mentorskem modelu je bolj v ospredju vloga učitelja),

- od tega, koliko časa že potekajo supervizijska srečanja (na prvih srečanjih je v ospredju voditeljska vloga, srečanja, ki potekajo že več let, pa se lahko postopoma preoblikujejo v intervizijo),
- od supervizijskega vprašanja oziroma od tega, kaj supervizant pri obdelavi svojega gradiva želi zase (lahko se vprašanje nanaša bolj na teorijo in bo v tem primeru supervizor zavzel vlogo učitelja, ali pa se nanaša bolj na osebna doživljanja in bo supervizor bolj v vlogi podpornika),
- od potreb organizacije (če organizacija želi vpeljati nove metode, pristope, bo supervizor bolj v vlogi učitelja, če pa je supervizija ločena od potreb organizacije, bo supervizor bolj v vlogi podpornika).

To je samo nekaj dejavnikov, za katere menim, da pomembno vplivajo na vlogo supervizorja v supervizijskem procesu. Verjamem, da jih je še veliko več in da vsako supervizijsko srečanje samo zase narekuje različne vloge supervizorju.

Proces supervizije od supervizorja zahteva veliko fleksibilnosti pri menjavanju različnih vlog. Zelo pomembno se mi zdi, da se supervizor vseh vlog in njihovih položajev zaveda, da jih reflektira, ozavešča in uskladi s pričakovanji supervizanta. Za to pa tudi supervizor potrebuje supervizijo na svoje delo.

LITERATURA

Hawkins, P. in Shohet, R. (1992). *Supervision in the helping professions*.

Buckingham: Open University Press.

Hvala, E. (2003). Etika v superviziji. *Socialna pedagogika*, 7 (1), 83–104.

Kobolt, A. in Žorga, S. (2006). Cilji in funkcije supervizije. V A. Kobolt in

S. Žorga, *Supervizija – proces razvoja in učenja v poklicu* (str. 149–164).

Ljubljana: Pedagoška fakulteta.

Milošević Arnold, V. (1999a). Etika v superviziji. V V. Milošević Arnold

(ur.). *Supervizija – znanje za ravnanje* (str. 41–46). Ljubljana: Socialna zbornica Slovenije.

Milošević Arnold, V. (1999b). Odnos med supervizorjem in supervizantom.

V V. Milošević Arnold in drugi, *Supervizija – znanje za ravnanje*. Ljubljana: Socialna zbornica Slovenije, 30–33.

Matičetova, D. (2000). Vloga supervizorja. *Socialna pedagogika*, 4 (3), 237–258.

Žorga, S. (2000). Supervizor kot ključni dejavnik pri oblikovanju

supervizijskega odnosa. *Socialna pedagogika*, 4 (3), 219–236.

Žorga, S. (2006). Supervizijski proces. V A. Kobolt in S. Žorga,

Supervizija – proces razvoja in učenja v poklicu (str. 165–217). Ljubljana:

Pedagoška fakulteta.

Žorga, S. (2007). Competences of a supervisor. *Ljetopis socijalnog rada*, 14 (2), 433–441.

STROKOVNI ČLANEK, PREJET OKTOBRA 2010.